

Література:

1. Дацій О. І. Державне регулювання інноваційної діяльності в Україні. Економіка АІЖ . 2004. № 3. С. 97–101.
2. Дунська А. Р., Пінчук О. В. Передумови інноваційного управління зовнішньоекономічною діяльністю промислових підприємств. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2023. № 26. С. 69–72.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-343-2-20>

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ

Цулюкя Д. І.

*аспірант кафедри менеджменту та публічного управління
Державного податкового університету*

Належне врядування розглядається як загальне концептуальне бачення, що має потенціал для сприяння процедурним реформам державних адміністрацій у всьому світі. У 1980-х роках термін «врядування» став актуальним, підкреслюючи процес і спосіб управління у сфері сталого розвитку. Тим часом такі організації, як Світовий банк, МВФ, ООН та її установи, а також неурядові організації прийняли термін «врядування» і почали використовувати його в різних контекстах залежно від власної сфери діяльності. Незважаючи на це, концепція врядування є давньою: вона присутня вже в роботах Аристотеля, де належне врядування згадується в описі держави, очолюваної відповідальною особою, яка діє етично і справедливо [1]. Останнім часом термін «врядування» все частіше використовується для позначення процесу прийняття та виконання рішень у різних контекстах, наприклад, у міжнародному управлінні або корпоративному національному та місцевому управлінні.

Належне врядування набуває все більшого значення в міжнародному дискурсі адміністративних реформ. Хоча досі не існує консенсусу щодо того, що конкретно включає в себе належне врядування. Кеннет Стоу [2] виділяє шість критеріїв для визначення належного врядування, а саме: політична свобода (свобода вираження поглядів та право голосу); судовий та конституційний захист індивідуальних прав; незалежність

судової влади; підтримка стабільної валюти; розвиток суспільства через освіту та охорону здоров'я і, нарешті, підзвітність виконавчої влади вільно обраному парламенту. Дехто наголошує на необхідності сильного місцевого самоврядування. Чимало авторів розглядають концепцію в економічному аспекті, розуміючи належнерядування насамперед як ефективність інституційних механізмів у боротьбі з корупцією в умовах ринкової економіки. Належнерядування передбачає наявність верховенства права, захист прав людини, справедливе та ефективне урядування, підзвітність, прозорість, передбачуваність та відкритість. Таке розмаїття ідей, пов'язаних з належнимрядуванням, свідчить про еластичність самого терміну та висновок про те, що воно відбувається на чотирьох соціальних рівнях, а саме: на рівні державної влади, на рівні приватного сектору, на рівні неурядового сектору та на рівні окремої людини, тобто громадянина. Концепція належногорядування ґрунтується на фундаментальних принципах і цінностях європейського демократичного суспільства, відкритості у відносинах з громадянами, прозорості, підзвітності, ефективності, результативності та верховенстві права. Принципи, що містяться в концепції доброгорядування, слід розуміти як фундаментальні, базові засади, на яких ґрунтується сучасне державне управління, а також як стандарт, що пред'являється до національних державних адміністрацій і до якого слід прагнути. Принципи належногорядування слід розглядати як орієнтир і своєрідний фундамент для побудови ефективного державного управління. Принципи та цінності також можна розуміти як «набір інструментів», але важливо підкреслити їхню ґрунтовність та міцність. Згідно з дослідженням Венеціанської комісії, дуже мало країн інтегрували концепцію належногорядування у своє законодавство у вигляді принципу [1].

Належне адміністрування та належнерядування Окрім концепції належногорядування, існує також старіша концепція належного адміністрування, яка використовувалася набагато раніше. Хоча ці поняття часто використовуються як синоніми у вітчизняній та зарубіжній літературі, вони мають суттєві відмінності [3], оскільки належнерядування є більш комплексним, тобто включає також належне адміністрування. Традиційна, бюрократична модель державного управління, що характеризується формальним контролем на основі суворо ієрархічної моделі, зі значним впливом відповідних політичних структур на її роботу і функціонування, стала неадекватною в 1970-х і 1980-х роках минулого століття. Ця модель управління державним сектором, коріння якої ми знаходимо у вченні Макса Вебера, не зникла за одну ніч, насправді на практиці вона ніколи повністю не зникла, але її концептуальні засади вже не вважалися актуальними і такими, що відповідають потребам суспільства, яке стрімко змінюється. У зазначений період ідея належного

адміністрування в контексті користувачів послуг починає все більше аналізуватися; говорять про адміністрування як про своєрідну «послугу для громадян» або про належне адміністрування на протигагу «поганому адмініструванню», а при визначенні позитивних і негативних аспектів поганого адміністрування беруть до уваги точку зору користувачів послуг, тобто громадян [4].

У британській правовій системі немає визначення поганого адміністрування, але часто використовується так званий «каталог Кросмана», названий на честь Річарда Кросмана, який визначає характеристики поганого адміністрування як форми поганого управління з боку державних службовців, наводячи як приклади упередженість у прийнятті рішень, нехтування обов'язками, запізнення, неуважність, некомпетентність, нездатність, зухвалість, свавілля тощо [5]. Керуючись каталогом Кросмана, можна зробити висновок, що цей перелік не є вичерпним і що значення поганого адміністрування може постійно доповнюватися. Були спроби визначити всі види поганого адміністрування або вказати на типові приклади цього поняття в конкретних випадках. Так, ще на ранніх етапах розвитку концепції йшлося про важливість доступності повної та достовірної інформації для громадян, як учасників провадження, як одного з елементів належного адміністрування.

Часто поняття належного адміністрування визначається шляхом перерахування принципів, які його складають, тобто містяться в ньому, таких як рівність, належне адміністрування як належне адміністрування (з точки зору пропорційності та законних очікувань користувачів), належне функціонування публічної адміністрації, встановлення процедури попереднього заслуховування користувачів та надання інформації, роз'яснення адміністративних рішень, принцип доступу до адміністративних документів, принцип судового захисту. Особливий акцент робиться на прозорості державного управління, яка є одним з найважливіших компонентів належного адміністрування. Чи дотримуються принципи належного адміністрування в країні, повинні визначати в кожному конкретному випадку відповідні суб'єкти контролю.

Як зазначає Лончар «Контроль за законністю здійснюється адміністрацією, судами та омбудсменом, за доцільністю – адміністрацією та омбудсменом, але остаточне судження про чесність, справедливість і моральність роботи адміністративних органів дає громадська думка» [6]. Хоча багато теоретиків і практиків використовують їх як синоніми навіть після десятиліть використання, можна стверджувати, що концепція доброго врядування є ширшою за концепцію доброго адміністрування, тобто включає її, але також концептуально перевершує її. Ці два поняття не можуть і не повинні отожднюватися, але не можна заперечувати їх очевидний зв'язок. Належне врядування є

ширшим поняттям, і одним з його ключових елементів є поняття належного адміністрування.

Таким чином, належне врядування – це більш всеосяжна концепція, яка претендує на властивість універсальності. Воно поширюється в трьох напрямках: на державний сектор, приватний сектор і громадянське суспільство, тоді як належне адміністрування стосується виключно державного сектору, тобто публічної адміністрації. Належне врядування пов’язує всі три сектори і забезпечує баланс між ними.

Література:

1. Commission Européenne pour la Démocratie par le Droit (Commission de Venise). (2011). Bilan sur les notions de «bonne gouvernance» et de «bonne administration» (CDL(2011)006). Commission Européenne pour la Démocratie par le Droit (Commission de Venise) [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL\(2011\)006-f](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL(2011)006-f).

2. Stowe, K. (1992). Good piano won't play bad music: administrative reform and good governance. *Public Administration*, 70(3), 387–394.

3. Vukašinović-Radojičić, Z., & Vučetić, D. (2021), *Profesionalizacija javne uprave u Srbiji*. Beograd: Kriminalističko-policijski univerzitet.

4. Davinić, M. (2010). Pojam dobre uprave: između klasičnog i „mekog“ prava. *Pravni život*, 540(10), 389–404.

5. Pugh, I. (1978). The Ombudsman--Jurisdiction, Powers and Practice. *Public Administration*, 56(2), 127–138.

6. Lončar, Z. (1995). Javno mnjenje – oblike kontrole uprave. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 1–3 (27–29). 231–241.